

Krystyna Lutowa, Aleksandra Lipińska, Maria Zeylandowa

Ląd, gm. Lądek, woj. konińskie

Informator Archeologiczny : badania 18, 132-133

1984

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

wego kryptu stanowi fundament apsydy głównej katedry przedromańskiej /mur płytkowy na zaprawie wapienno-piaskowej/. Stwierdzono ponadto, że wzdłuż zewnętrznego lica apsydy przebiega mur z żamanego wapienia, który należy łączyć najprawdopodobniej z przebudową katedry za Władysława Hermana i Bolesława Krzywoustego. Relikt poobornego muru spoczywa również na koronie przedromańskiej apsydy. Przebudowa polegała więc na wyburzeniu starszego kościoła do fundamentów i powiększeniu prezbiterium ku wschodowi o grubość muru apsydy. W sparze dylatacyjnej pomiędzy pomiędzy wspomnianymi murami znaleziono niewielki fragment ceramiki budowlanej /płytki posadzkowej?/ przywarty do lica muru romańskiego. Dostał się tam zapewne w późniejszym czasie, być może w czasie pawimentacji kościoła w połowie XIII wieku.

Rejon IV, mur obronny pod kapitularem /J. Firlet, mgr Z. Pianowski/

Wykonano sondę architektoniczną w gotyckim murze obronnym, przemurowanym w znacznym stopniu przez S. Garzywołskiego na przełomie XIX/XX w. Miała ona na celu sprawdzenie, czy fundament prezbiterium kaplicy romańskiej /badanej w latach 1981-1983/ zachował się pod murem obronnym. Stwierdzono dalszy ciąg fundamentu oraz zewnętrzny, południowo-wschodni narożnik prezbiterium kaplicy. Partia naziemna muru romańskiego uległa całkowitemu wyburzeniu, najpóźniej - podczas wnoszenia gotyckiego muru obronnego wokół niższego zamku za panowania Wacława Czeskiego lub Władysława Łokietka.

Rejon VIII, rezerwat nad Smoczą Jamą /mgr S. Kozieł/

Kontynuowano nadzór archeologiczny nad robotami ziemnymi wykonywanymi przez przedsiębiorstwo "Hydrokop". Obejmowały one wykonanie wykopów pod przejścia łączące obszar właściwego rezerwatu z klatki schodowymi wiodącymi do Smoczej Jamy i na powierzchnię terenu oraz wykopu pod południowy mur oporowy rezerwatu. W całości zrealizowano przepok na przejściu po północnej stronie rezerwatu. Odsłonięto w nim odcinek austriackiego kolektora oraz XIX-wieczną, ceglana komora, mieszcząca zapewne urządzenia wodociągowe. Po zadokumentowaniu wymienione obiekty zostały rozebrane. Wykop na posadowienie południowego muru oporowego odsłonił dalsze fragmenty fortyfikacji kleszczowych z lat 1790-92 oraz poziom skały na międzymurzu. Rozpoczęto wykonywanie wykopu pomiędzy rezerwatem a austriackim szybem zejściowym do jaskini, odsłaniając północną ścianę szybu wykonaną z cegły maszynowej.

Prace prowadzono w obrębie trzech kompleksów nawarstwień: 1- z okresu międzywojennego i współczesnych, 2- z wieku XIX, należących do dwu etapów zasypywania międzymurza, 3- z okresu wzniesienia fortyfikacji kleszczowych w latach 1790-92.

Rejon X koło baszty Sandomierskiej /mgr A. Kukliński/

Kontynuowano prace na wykopie 13, gdzie w roku 1977 odkryto pierwsze fragmenty romańskiej rotundy jednoapsydowej, odsłanianej sukcesywnie w latach 1978 i 1983. W 1984 r. prowadzono eksploatację przy północnej części kościoła oraz po stronie zachodniej, pomiędzy murem rotundy i narożnikiem budowli prostokątnej /także romańskiej/. W pierwszym z wymienionych rejonów przebadano nawarstwienia XIII-wiecznego wału obronnego wzniesionego w konstrukcji skrzyniowej, zachowanej jedynie w postaci drewna a czytelnej głównie dzięki zróżnicowaniu sekwencji nawarstwień na linii przebiegu ścian konstrukcji. Pod wałem zalegała cienka, zapewne żwirowana, oraz warstwa destrukcji rotundy, niżej warstwa z brukiem wyznaczającym poziom użytkowania kościoła oraz warstwy budowlane, m.in. okrzeseków wapiennych i piaskowcowych. Wykop realizowano w tym miejscu od stropu warstw wczesnośredniowiecznych poprzedzających wzniesienia rotundy. Odsłonięto fragment zewnętrznego lica fundamentu budowli na styku nawy i apsydy. Stwierdzono znaczne ugięcie nawarstwień w stosunku do poziomu odsadzki kościoła.

Po zachodniej stronie świątyni wykonano przepok pomiędzy jej nawą a narożnikiem budynku prostokątnego, aby uchwycić relacje warstw odpowiadających obydwu obiektom. Natrafiono na jamę grobową wykonaną z poziomu odpowiadającego pierwszej fazie użytkowania budowli być może nawet, gdy nie były jeszcze w pełni ukończone. Pod warstwami budowlanymi zalegała sekwencja nawarstwień osadowych z brukami, paleniskami oraz warstwa zawierająca doskonale zachowane odpady z obróbki drewna, zalegająca w pobliżu powierzchni skały.

Odsłonięto odcinki fundamentów rotundy i budynku prostokątnego. Fundament rotundy został wykonany z żamanego wapienia na zaprawie wapienno-piaskowej, przy czym w najniższej partii występują piaskie, piętowe kamienie o układzie ukośnym /opus spicatum/. Fundament budynku prostokątnego złożony jest z dwu wyodrębniających się części: górnej, wykonanej z bloków wapienia /w narożniku cios piaskowcowy/ spojonych zaprawą wapienno-piaskową oraz dolnej, wykonanej z żamanego wapienia spojonego gliną. Dolne części obu fundamentów wykonano w stopniowo zniżającym się ku skale wkopie wąskoprzeźrystym.

Zyskano szereg zespołów zabytków, które po dokładnej analizie pozwolą zapewne uściślić dotychczasowe wstępne datowanie obydwu budowli romańskich /na około połowę XII wieku/.

KRUSZWICA
woj. bydgoskie
Stanowisko 13

patrz
okres lateński

ŁĄD, gm. Łądek
woj. konińskie

Muzeum Archeologiczne
w Poznaniu

Badania prowadziły mgr mgr Krystyna Lutowa, Aleksandra Lipińska, Maria Seylandowa /autorka sprawozdania/. Finansowało Muzeum Archeologiczne w Poznaniu. Działalność sezonowa badań. Grodzisko wczesnośredniowieczne /VII-XIII w./.

Kontynuowano przepok przez grodzisko po linii N-S, przycinając wał w północnej części grodziska. Uzyskano potwierdzenie dotychczasowych obserwacji co do budowy wału otaczającego najstarszy gród. Zaobserwowano schodkowe podcięcie naturalnego zbocza i ślady drewnianych konstrukcji, dla których specjalnie przygotowane zbrocze tworzy oparcie. Warstwy osadają ku północy /zewnętrzny stok wału/; warstwa spalenizny czy też zbutwieleliny tworzy zewnętrzną gra-

nicą starszego wału. Na nim wspiera się wał młodszy; pozioma smuga rozłożonego drewna występująca w płasku, stanowią pozostałość konstrukcji rusztowych.

Kontynuowano również prace w sąsiedztwie pozostałości murku /fundamentu/ kościoła. Murek po usunięciu kamieni stanowiących rozsypanisko, ma szerokość 1,10 m i długość 1,80 m. Zgrupowanie ka mieni stanowiące jego dalszy ciąg znajduje się około 4 m na południe. To skupisko złożone z dużych nieobrobionych kamieni, nie wykazało w ślącym stanie śladów zaprawy. Płana zaprawy u widoczniła się po stronie zachodniej murku, powyżej jamy 6/84, o którą nieznacznie zahaczył wkop fundamentowy. Ary 151 i 171, a więc miejsce, gdzie odkryto pozostałości murków kościelnych, są terenem bardzo intensywnego, długotrwałego użytkowania tej części grodu, co stwierdzono już dawniej, a co potwierdziły badania tegoroczne. Na terenie zniszczonym przez budowę kościoła odkryto w tym sezonie dwa obiekty wydzielone - fragment jamy /6/84/ i fragment chaty /77/. Chata zachowana w małym skrawku dostarczyła dużych fragmentów naczyń górą obtaczanych, z czego jedno prawie całe naczynie /z odciskiem osi/ jest bogato zdobione. Jama dostarczyła również ceramikę górą obtaczanej, ale w drobnych ułamkach. Zarówno jama, jak i chata zostały zniszczone przez wkop kościoła oraz późniejsze jamy /odkryte w poprzednim sezonie/.

Juz w calcu odsłonięto pozostałości półziemiankowej chaty z okresu wpływów rzymskich. Po została chaty stanowik prostokątnej wkop o wymiarach 3,70 x 2,20 m wypełniony ciemną ziemią. We wnętrzu chaty zaobserwowano ślady drobnych kołeczków - patyczków tworzących dookólny pas. Po zewnętrznej stronie chaty - w calcu - stwierdzono występowanie śladów kołków o średnicy 5 cm, które nie tworzyły regularnego układu.

Badania będą kontynuowane.

LĘTNICA, gm. Świdnica
woj. zielonogórskie
Stanowisko 13

Muzeum Archeologiczne
Środkowego Nadodrza
w Zielonej Górze

Badania prowadził mgr Krzysztof Onzol. Finansował WKZ w Zielonej Górze. Pierwszy sezon badań. Domniemane grodzisko wczesnośredniowieczne /od poł. VI-VII w./

Stanowisko zlokalizowane jest 2 km na południe od wsi, w otoczeniu podmokłych łąk, w odległości około 250 m przed skrzyżowaniem drogi do Śląskiej Ochli. Przed kilkudziesięciu laty miejsce to nosiło nazwę "Ochelburg". Centralna część stanowiska, o ogólnej powierzchni około 1 ha, zniszczona została na przełomie XIX i XX w. w trakcie budowy linii kolejowej. Zbudowano powierzchnię 165 m² w zachodniej części stanowiska. Odkryte zostały 3 obiekty. Dwa z nich, nr 1 i 2, funkcjonalnie stanowią najprawdopodobniej zespół, składający się z budynku ziemnego o powierzchni około 20 m² i jamy zasobowej. Obiekt nr 3, odległy od obu poprzednich o 20 m - to regularne, owalne palenisko. Ponadto w części wykopu zbliżającej się do krawędzi stanowiska natrafiono na pasmo zwartej gliny, niewątpliwie intencjonalnie złożonej, jednakże o funkcji dotąd niewyjaśnionej. Być może wiązać ją należy z urządzeniami obronnymi.

Na podstawie analizy materiału ceramicznego, występującego obficie we wszystkich obiektach, przyjąć można, iż osada funkcjonowała w 2 połowie VI w. i w wieku VII.

Na jednym z profili zaobserwowano prawdopodobnie bardzo nikiłe ślady starszej warstwy kulturalnej, z której pozyskano tylko jeden niecharakterystyczny fragment ceramiki, być może neolitycznej. Kwestię tę powinny rozstrzygnąć dalsze badania, bowiem powyższe obserwacje dotyczą strefy częściowo zniszczonej. Materiały złożono w Muzeum Archeologicznym Środkowego Nadodrza w Zielonej Górze z/s w Świdnicy.

Badania będą kontynuowane.

LUBIĄŻ
woj. wrocławskie

patrz
późne średniowiecze

LUBIŃ, gm. Kościan
woj. leszczyńskie
Stanowisko 1

Polska Akademia Nauk
Instytut Historii Kultury Materialnej
w Poznaniu

Badania prowadzili: prof. dr Zofia Kurnatowska i doc. dr hab. Stanisław Kurnatowski. Finansował KZA w Lesznie. Siódmy sezon badań. Zespół architektoniczno-osadniczy klasztoru benedyktynów.

Prace prowadzono po południowej i południowo-zachodniej stronie kościoła /sektory I i VIII/ oraz w obrębie, obecnie zakrytym, /sektor XIII/. Celem badań było uzyskanie danych ośnośnie romańskiej w obrębie zakrytym; uzyskanie dalszych danych dotyczących zamknięcia stratygraficznej i odsłonięcie resztek zabudowy w południowo-zachodniej partii badanego obiektu.

Głównym osiągnięciem sezonu, było odsłonięcie w obrębie zakrytym, usytuowanej po północnej stronie dziś kościoła, dwu kaplic znanych dotąd jedynie ze źródeł pisanych. Pierwsza z nich, przylegająca do prezbiterium, była wynikiem rozbudowy tej partii klasztoru w czasie trwania II fazy romańskiej. Budowa jej przypada na 1 poł. XIII wieku. Była to wąska kaplica zakończona apsydą o wewnętrznej \varnothing 4 m; długość kaplicy wynosiła około 11 m. Pośrodku apsydy zachował się stipes - podstawa pod ołtarz o wymiarach 1,35 x 0,75 m. Uchwycono też kilka poziomych glinianych posadzek, a także 12 pochówków wiązanych się z czasem jej użytkowania. Była to zatem kaplica grobowa wniesiona pod koniec II fazy lubińskiej. Biorąc pod uwagę informację z Kroniki lubińskiej Krzywińskiego z XVII w., iż w klasztorze zbudowano kaplicę dla pochowania Władysława Laskonogiego /zm. 1231/ oraz, że w czasach Krzywińskiego kaplica ta była przeznaczona "dla celów związanych z miejscem poświęconym", można postawić hipotezę, że odkryliśmy właśnie ową kaplicę, przekształconą następnie, zapewne w XV wieku na zakrytą. Druga kaplica została odsłonięta w północnej części zakrytym i powstała zapewne w XVI wieku w wyniku przebudowy romańskie-